บทความวิจัย

การประเมินผลลัพธ์ของการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉินของมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช: วิจัยเชิงคุณภาพ*

Outcome Evaluation of the Nursing Specialty in Emergency Nurse Practitioner Program of Navamindradhiraj University: Qualitative Research

ยุพา วงศ์รสไตร** ขจี พงศธรวิบูลย์** ปฏิพร บุณยพัฒน์กุล***
Yupha Wongrostrai Khachee Pongsathonviboon Patiporn Bunyaphatkun

เสาวลักษณ์ ทำมาก** จุฑารัตน์ อัครวงศ์วิศิฏ์**
Saowaluk Thummak Chutarat Akkarawongvisit

*ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

*Research Fund of Navamindradhiraj University

**คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช กรุงเทพฯ 10300

**Kuakarun Faculty of Nursing, Navamindradhiraj University, Bangkok 10300 Thailand

***คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิาช กรุงเทพฯ 10300

***Faculty of Medicine, Navamindradhiraj University, Bangkok 10300 Thailand

Corresponding author, E-mail: yupha@nmu.ac.th

Received: September 1, 2020; Revised: November 8, 2020; Accepted: December 8, 2020

บทคัดย่อ

วิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลลัพธ์จากการอบรมหลักสูตรพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 25 ราย ประกอบด้วย ผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน จำนวน 8 ราย พยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน จำนวน 9 ราย และหัวหน้าตึกแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินจำนวน 8 ราย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับผลลัพธ์ของหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์ของผู้ฝึกอบรมหลักสูตรฯ ประกอบด้วย 1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้สำเร็จการอบรม ประกอบด้วย มีความมั่นใจและใช้หลักมาตรฐานในการปฏิบัติการพยาบาล มีภาวะผู้นำกล้าถ่ายทอดความรู้ให้กับทีมและเป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ 2) ผลลัพธ์ต่อผู้ป่วย ประกอบด้วย ผู้ป่วยได้รับการดูแลภายใต้หลักการและความปลอดภัย ได้รับบริการด้วยความรวดเร็วและตรงกับปัญหาของผู้ป่วย และ 3) ผลลัพธ์ต่อหน่วยงาน ประกอบด้วย ผู้สำเร็จการอบรมนำประสบการณ์จากการอบรมมาพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและสร้างเครือข่ายเพื่อประสานความร่วมมือทั้งในและนอกหน่วยงาน ข้อเสนอแนะคือ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสะท้อนผลลัพธ์ทั้งต่อผู้สำเร็จการอบรมและผู้ใช้บริการอันจะเกิดประโยชน์ต่อหลักสูตรฯนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดอบรมให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรมและองค์กรเพื่อให้เกิดคุณภาพการพยาบาล อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยในแง่ผลลัพธ์ของหลักสูตรฯที่มีต่อผู้อบรมไปใช้ในการประเมินสมรรถนะทางการพยาบาลของพยาบาลในหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน

คำสำคัญ: การประเมินผลลัพธ์ การอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน

Abstract

This qualitative study aimed to explore the outcomes caused by the Nursing Specialty in Emergency Nurse Practitioner Program, Navamindradhiraj University. The participants were 25 nurses who were 8 trained nurses, 9 emergency nurses, and 8 nurse supervisors. Data collection was undertaken using an in-depth interview. Qualitative data was analyzed using content analysis.

The results showed that the outcomes related to the Nursing Specialty in Emergency Nurse Practitioner Program of the trainees consisted of 1) trainee's outcomes including having the confidence and using the standard nursing for practicing, having the leadership, having the confidence to educate the knowledge to nurse team and receiving the respect from multidisciplinary team 2) patient outcomes including the patients received the caring based on the principle of nursing and safety and receiving quickly service and being the patient's problems. and 3) organization outcomes including improving the quality of nursing care and enhancing networking systems among the organizations. The recommendations from this study can guide the program directors to develop the quality of the Nursing Specialty in Emergency Nurse Practitioner Program that relates to the need of trainees and organization and improve the quality of nursing care. It also can use the outcome of the program related to the trainees to evaluate the competency of emergency nurses.

Keywords: Outcome evaluation, Nursing Specially in Emergency Nurse Practitioner Program

บทนำ

สถิติจำนวนผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนทั่วโลกยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายในปี พ.ศ. 2563 ในด้านความปลอดภัยทางถนนที่มุ่งลดจำนวนผู้เสียชีวิต และผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนลงครึ่งหนึ่งภายในปี พ.ศ. 2573 สำหรับประเทศไทยจำนวนผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทยภาพรวมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน 19,904 ราย ลดลงเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม ทางหลวงแผ่นดินยังมีสถิติผู้เสียชีวิตอยู่ในระดับสูง[1] นอกจากนี้ ภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้นเป็นประจำในหลายภูมิภาค และนับวันยิ่งทวีความรุนแรงและเกิดบ่อยครั้งยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก เห็นได้จากสถิติการเกิดภัยพิบัติที่ผ่านมามีการเกิดภัยพิบัติ เช่น การเกิดอุทกภัย วาตภัย ดินโคลนถล่ม ภัยแล้ง เป็นต้น จากสถานการณ์ดังกล่าว พยาบาลเป็นกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความสำคัญต่อการดูแลรักษาพยาบาลกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากอุบัติเหตุ และอุบัติภัยในปัจจุบัน การพัฒนาพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในกลุ่มงานเวชปฏิบัติฉุกเฉินให้มีความรู้ สมรรถนะเชิงวิชาชีพจนมีความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤตนั้น จึงเป็นการเตรียมบุคลากรให้มีความสามารถต่อการรับมือในสถานการณ์ดังกล่าว จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลวชิรพยาบาล คณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล และคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จึงร่วมกันผลิตหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน เพื่อพัฒนาศักยภาพพยาบาลวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้หลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะของพยาบาลในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤตทั้งในระยะก่อนถึงโรงพยาบาล ในโรงพยาบาล และการส่งต่อผู้ป่วยระหว่างโรงพยาบาล โดยประยุกต์ใช้ความรู้ด้านนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ฉุกเฉิน สถานการณ์ปัญหาสุขภาพฉุกเฉิน รวมทั้งบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉินในการประเมินการจัดการทรัพยากรเพื่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินได้ทั้งในภาวะปกติและภัยพิบัติ การใช้เครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยภาวะฉุกเฉินและวิกฤต การประยุกต์ใช้ข้อมูลในการปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉิน รวมทั้งการประสานงานกับทีมบุคลากรการแพทย์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ในหลักสูตรเฉพาะทางฯ ดังกล่าวมีการประเมินหลักสูตรในระหว่างการจัดอบรม และระยะการเสร็จสิ้นการอบรม โดยมีการประเมินสมรรถนะการพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินของผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางฯ ซึ่งพบว่า สมรรถนะการพยาบาลฉุกเฉินที่จำเป็น ได้แก่ การช่วยฟื้นคืนชีพ ความสามารถคัดกรองและการให้การพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินความสามารถการตรวจรักษาเบื้องต้น การทำหัตถการ โดยพบว่าสรรถนะด้านการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินและการจัดการ สาธารณภัยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่สมรรถนะการพยาบาลได้รับการประเมินอยู่ในระดับที่สูงในทุกด้าน[2] จากผลการประเมินดังกล่าว ยังขาดการประเมิน ในมิติด้านผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นจากการนำประสบการณ์จากการอบรมไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินทั้งในด้านที่เกิดกับผู้อบรม ผู้ป่วย และหน่วยงาน ข้อคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ อุบล สุทธิเนียม, เสมอจันทร์ ธีระวัฒน์สกุล และปรียาวรรณ วิบูลย์วงศ์[3] ที่เสนอว่า นอกจากการประเมินสมรรถนะทางการพยาบาล การจัดอบรมยังคงมีความจำเป็นต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อค้นหาผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ผู้เข้าอบรมต้องการ และเน้นการสะท้อนกลับเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีมาตรฐาน ดังนั้น การประเมิน

ผลลัพธ์เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อผู้บริหารหลักสูตรฯ เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาหลักสูตรตามที่ได้กล่าวข้างต้น[3] อย่างไรก็ตาม การวิจัยที่ผ่านมาการประเมินหลักสูตรมุ่งเน้นการประเมินผลที่จำกัดในเรื่องความพึงพอใจของผู้อบรมต่อผลการเรียนรู้ กระบวนการบริหาร วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากอบรมในหลักสูตร[3-4] แต่ยังขาดการประเมินผลลัพธ์ต่อหน่วยงาน ที่เกิดจากพฤติกรรมในการทำงานในหน่วยงานที่เป็นผลมาจากการอบรมการพยาบาลเฉพาะทางฯ และยังขาดประเมินที่หลากหลายมิติจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการอบรมที่นำเอาความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมหลักสูตร[5-6] เนื่องจากการประเมินดังกล่าว ใช้เวลาในการติดตามผลนาน[7] ทำให้ขาดข้อมูลเชิงคุณภาพเรื่องพฤติกรรมในเชิงผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำความรู้ ความสามารถรวมทั้งทักษะที่ได้จากการอบรมหลักสูตรไปปฏิบัติในที่ทำงานจริง จากเหตุผลดังกล่าวการประเมินที่ครอบคลุมถึงผลลัพธ์ที่เกิดต่อการดูแลผู้ป่วยที่ตึกอุบัติเหตุและฉุกเฉินที่เป็นผลสืบเนื่องจากบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฯสามารถถ่ายโอนความรู้ ทักษะ เจตคติ และมีความยึดมั่นผูกพันที่จะปรับปรุงผลลัพธ์การปฏิบัติงานภายหลังการอบรม จะเป็นการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพ[8]

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญต่อประเมินผลลัพธ์ จึงทำการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดในระดับหน่วยงาน โดยติดตามผลลัพธ์หลังจากผู้เข้าอบรมจบหลักสูตรเฉพาะทางฯ และกลับไปทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินเป็นเวลา 3 เดือน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยการศึกษารายกรณี โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การอบรมหลักสูตรเฉพาะ ได้แก่ ผู้สำเร็จการอบรม ผู้ร่วมงาน และหัวหน้าหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกมิติของผลลัพธ์ที่เกิดจากผลของการอบรมหลักสูตรฯ ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์กับผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรฯ และผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งอาจสะท้อนผลลัพธ์ทั้งต่อผู้สำเร็จการอบรมและผู้รับบริการ อันจะเกิดประโยชน์ทั้งต่อหลักสูตรเองและผู้สนใจในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว นำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการอบรมการพยาบาลเฉพาะทางสาขาเวชปฏิบัติฉุกเฉินเพื่อให้เกิดคุณภาพการพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยนำวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกระบวนการจัดการเรียนการสอน มาเป็นแนวทางในการศึกษาโดยไม่ละเลยข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงจากสนามวิจัย แต่นำแนวคิดทฤษฎีมาใช้เป็นกรอบแนวคิดกว้าง ๆ สำหรับการตั้งคำถามการวิจัย ข้อคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการอภิปรายผลการวิจัยตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสนามวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการศึกษารายกรณี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลลัพธ์จากการอบรมของผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางฯ ที่มีต่อผู้เข้าอบรม ผู้ป่วย และหน่วยงาน โดยเก็บข้อมูลหลังจากผู้สำเร็จการอบรมเริ่มปฏิบัติงานหลังจบหลักสูตรไปแล้ว 3 เดือน

ผู้ให้ข้อมูลและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช รุ่นที่ 1 จำนวน 8 ราย มีคุณสมบัติเป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางฯ รุ่นที่ 1 กลุ่มพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 9 ราย มีคุณสมบัติเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ทำงานในหน่วยเดียวกับผู้สำเร็จการอบรม และมีประสบการณ์ทำงานที่หน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินหรือหน่วยแพทย์ฉุกเฉิน มากกว่า 5 ปี กลุ่มหัวหน้าหน่วยงาน หรือพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย จำนวน 8 ราย มีคุณสมบัติเป็นหัวหน้าหน่วยงานที่ทำงานในหน่วยงานของผู้สำเร็จการอบรม มากกว่า 5 ปี

สนามวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณีในวิธีพหุกรณี โดยพิจารณาสถานพยาบาลที่ใช้เป็นตัวแทนในการศึกษาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยจะต้องเป็นสถานพยาบาลที่มีคุณสมบัติคือเป็นสถานพยาบาลที่ผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ปฏิบัติงานอยู่และยินดีให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม โดยแนวคำถามที่มีประเด็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่เกิดจากเข้ารับการอบรมในหลักสูตรฯ ที่มีต่อตนเอง หน่วยงาน และคุณภาพการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาด้านการพยาบาลอุบัติเหตุและฉุกเฉิน และด้านการวัดและประเมินผล รวมจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบและปรับแก้จนได้แบบสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนำไปทดสอบกับผู้สำเร็จการอบรมพยาบาลวิชาชีพ และหัวหน้าตึกแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง 3 ราย พบว่ามีความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลได้ตรงคำถาม

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช หมายเลขรับรอง KFN - IRB 2016 - 16

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวมรวมข้อมูล จากสนามวิจัยซึ่งเป็นโรงพยาบาลจำนวน 7 แห่ง สัมภาษณ์ผู้สำเร็จการอบรมฯ 8 ราย พยาบาลวิชาชีพจำนวน 9 ราย และหัวหน้าหอผู้ป่วย 8 ราย เกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับหน่วยงาน/องค์กรภายหลังที่สำเร็จการศึกษาอบรมฯ กลับไปปฏิบัติงาน 3 เดือน ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประโยชน์ของการวิจัย สิทธิการเข้าร่วมหรือปฏิเสธหรือยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเวลา ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา สถานที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล และใช้เวลาการสัมภาษณ์ครั้งละ 40 - 60 นาที จำนวนครั้งของการสัมภาษณ์ตามความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังการสัมภาษณ์ทำการถอดเทปบันทึกเสียง เพื่อสำรวจข้อมูลว่าได้ประเด็นครบถ้วนหรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงในการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป และใช้การสอบถามข้อมูลทาง

โทรศัพท์ ผู้วิจัยดำเนินการการสัมภาษณ์จนข้อมูลมีความอิ่มตัว (data saturation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามแนวคิดของ Miles and Huberman[9] โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลมาเขียนบรรยายและบันทึกไว้และอ่านข้อความที่ได้จากการถอดเทปคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาในภาพรวม ดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้ 1) จัดระบบข้อมูล (data organizing) โดยแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลด้านผลลัพธ์ที่เกิดต่อผู้เข้าอบรมโดยตรง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้รับบริการ 2) การสร้างรหัสและแสดงข้อมูล (data display) โดยการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบหมวดหมู่แล้วเข้าด้วยกัน เพื่อมองเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลได้ถูกจัดระเบียบไว้เพื่อนำเสนอข้อมูลออกมา 3) การสรุป ตีความ และตรวจสอบความถูกต้อง (conclusion, interpretation and verification) โดยหาข้อสรุป และตีความหมายของข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยส่งข้อมูลที่สรุปและตีความให้ผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

ทำการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล (trustworthiness) ตามแนวคิดของ Guba and Lincoln[10] ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ โดยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมโดยการผู้วิจัยสังเกตสิ่งแวดล้อม น้ำเสียง การแสดงออกทางกาย ร่วมกับการสัมภาษณ์ ก่อนยุติการสัมภาษณ์จะตรวจสอบข้อมูลโดยผู้วิจัยจะสรุปข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้อง 2) ด้านความสามารถในการนำข้อค้นพบไปอธิบายกรณีอื่นที่มีเงื่อนไขที่คล้ายคลึง ในการนำเสนอผลการวิจัย มีการบรรยายบริบทของการศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านใช้ประกอบการตัดสินใจในการนำผลการวิจัยไปใช้ 3) ด้านการตรวจสอบและยืนยันได้ของข้อค้นพบ มีการบันทึกแหล่งที่มาของข้อมูลไว้เป็นหลักฐานโดยการใส่รหัสในการจัดเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการจดบันทึกภาคสนาม ทุกครั้งที่ไปสัมภาษณ์ในรายงานผลการวิจัยมีการอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูล 4) ด้านความวางใจ การดำเนินการวิจัยและอธิบายขั้นตอนการวิจัยเพื่อสามารถตรวจสอบเส้นทางการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้สำเร็จการอบรม 8 ราย พยาบาลวิชาชีพที่เป็นเพื่อนร่วมงาน 9 ราย และหัวหน้าตึกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน 8 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 85) อายุระหว่าง 25 - 52 ปี ศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 85) มีประสบการณ์การทำงานในตึกอุบัติเหตุและฉุกเฉินเฉลี่ย 12 ปี ได้รับการอบรมหลักสูตรกู้ชีพ (ร้อยละ 53) ผู้สำเร็จการอบรมเป็นผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางฯ รุ่นที่ 1 ซึ่งได้กลับไปปฏิบัติงานหลังจบการอบรมแล้ว 3 เดือน ส่วนพยาบาลวิชาชีพที่เป็นเพื่อนร่วมงาน และหัวหน้าตึกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน ปฏิบัติงานร่วมกับผู้สำเร็จการอบรมอย่างน้อย 5 ปี

ในการประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตรฯ พบว่าผู้สำเร็จการอบรมการพยาบาลเฉพาะทางฯ นำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการเข้าร่วมอบรมไปปฏิบัติงานในหน่วยงานโดยมีผลลัพธ์ต่อผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรเฉพาะทาง ฯ ต่อผู้ป่วย และต่อหน่วยงาน มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรเฉพาะทางฯ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่พัฒนาขึ้น อันได้แก่ 1) มีความมั่นใจและใช้หลักมาตรฐานในการ

ปฏิบัติการพยาบาล 2) มีภาวะผู้นำ 3) กล้าถ่ายทอดความรู้ให้กับทีม 4) เป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ

1.1 มีความมั่นใจ และใช้หลักมาตรฐานในการปฏิบัติการพยาบาล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลว่าผู้สำเร็จการอบรมฯ มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น ได้แก่ การสื่อสารกับแพทย์ การช่วยฟื้นคืนชีพ การทำหัตถการต่าง ๆ ร่วมกับแพทย์ ได้อย่างมั่นใจ ตามข้อมูลดังนี้

"หลังจากที่เราไปอบรมมาแล้ว มั่นใจขึ้น มีความมั่นใจในการดูคนไข้ ในการรักษา ในการช่วยแพทย์ ในการรายงานแพทย์" (ผู้สำเร็จการอบรม 1)

"บางทีเราอาจจะยังไม่ได้อบรมในหลักสูตรที่มันจำเป็นในการกู้ชีพฉุกเฉินในฐานะพีฮอท (pre-hospital care การดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินก่อนถึงโรงพยาบาล) เขาอาจจะไม่มีความมั่นใจ ถ้าพูดถึงในทางกลับกันในตอนที่หนูเป็นอาร์เอ็นธรรมดา (registration nurse: RN) เวลาออกเหตุ หนูจะผ่านการอบรมในการออกเหตุน้อย เพราะว่าเราอยู่ทางไกล ๆ ใช่ไหม เวลาเราออกเหตุเราจะไม่ค่อยมั่นใจ" (ผู้สำเร็จการอบรม 4)

"การไปเรียนหลักสูตรนี้ก็จะทำให้เพิ่มความมั่นใจมากขึ้น แล้วก็ทำให้เราทำงานตรงตามหลักการมากขึ้น ได้มาตรฐานมากขึ้น เพราะเมื่อก่อนยังไม่ได้รับการอบรม" (พยาบาล 2)

"สิ่งที่ได้คือความภาคภูมิใจ ความมั่นใจมากขึ้น มั่นใจในการทำ procedure (หัตถการ) ต่าง ๆ มั่นใจในการเคลื่อนย้ายคนไข้ต่าง ๆ ...." (หัวหน้าตึก 1)

1.2 ภาวะผู้นำ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่าผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรฯ คือ การมีภาวะผู้นำในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน สามารถเป็นที่ปรึกษาแก่ทีมสุขภาพ มีทักษะการโค้ชชิ่ง (coaching) ให้แก่ทีมพยาบาล สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยการเป็นหัวหน้าทีม หรือหัวหน้าทีมปฏิบัติงานในแต่ละเวร ตามข้อมูล ดังนี้

"ต้องบริหารจัดการงานต่าง ๆ ได้ คือ บริหารจัดการงานทั่วไปแบบบนระดับหัวหน้าเลย ก็จะเริ่มขึ้นไปคู่กับเมเนเจอร์ เราเองต้องดูแลงานด้านการรักษาในแต่ละเวร ดูแลน้องทีมสุขภาพ พร้อมให้คำปรึกษา เป็นโค้ชและดูแลงานคุณภาพ เคพีไอ (key Performance Indicator: KPI) ในแผนก (ผู้สำเร็จการอบรม 2)

"เป็นลีดเดอร์ในทีม (team leader) ที่ออกปฏิบัติงานข้างนอก เช่น งานหน่วยปฐมพยาบาล งานรับเสด็จ งานสนามกีฬา เขาต้องทำให้ผู้เป็นลีดเดอร์ (leader) อีเอ็นพี (emergency nurse practitioner: ENP) ที่จบมาเป็นลีดเดอร์หมด" (หัวหน้าตึก 6)

"น้องมีความเป็นผู้นำ มั่นใจ มั่นใจมาก เป็นโอกาสที่จะพัฒนาที่จะต้องพราว (proud) ฉันก็ต้องเป็น ลีดเดอร์ที่ทุกคนเชื่อฟัง อะไรอย่างนี้ แต่ว่า น้องได้ก้าวมาจากการเป็นแบบเมมเบอร์ (member) มาตลอดตอนนี้เริ่มแบบสวัสดีค่ะ จากอีอาร์นะคะ ตอนนี้ถึงไหนแล้วคะ ขออนุญาตนะคะ ขออนุญาตเป็นลีดเดอร์.....พี่อยู่แอเรีย (area) พี่อยู่อย่างนี้เลย เรารู้สึกว่าแบบนี้โอเค เขาพัฒนา มีความเป็นผู้นำสูงขึ้น" (หัวหน้าตึก 1)

1.3 กล้าถ่ายทอดความรู้ให้กับทีม ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลที่สอดคล้องว่าเมื่อผู้สำเร็จการอบรมฯ กลับมาปฏิบัติงานในหน่วยงาน สามารถถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติการพยาบาลให้กับบุคคลากรในทีมสุขภาพ เช่น การให้ความรู้ขณะปฏิบัติงาน การให้ความรู้กลุ่มย่อย การประชุมวิชาการ ตามข้อมูลดังนี้

"บางทีเราจะสอนใครทีเราก็ เอ๊ะ เราจะมีคุณสมบัติเพียงพอจะสอนเขาไหม แล้วเขาเชื่อไหม คือถ้าเราจบเฉพาะทางมาแล้ว หนึ่งเรามั่นใจในศักยภาพตัวเองแล้ว มั่นใจในสิ่งที่เราเรียนมาเราก็สามารถสอนและถ่ายทอดคนอื่นได้" (ผู้สำเร็จการอบรม 3)

"เรามีความรู้ แล้วเรามีเหตุผล เรามีเหตุมีผลที่จะบอกเขาว่าคุณเซฟหัวแบบนี้มันไม่ถูกหลักการนะ

คือ ตอนนี้เขามีการเปลี่ยนการเซฟศีรษะแบบใหม่ การใส่คอลล่า (collar) แบบใหม่เป็นแบบนี้ การถอดหมวกกันน็อก คุณต้องผ่านการอบรมเรื่องการถอดหมวกกันน็อก คุณเป็นอีเอ็มอาร์ (EMR) คุณอาจจะทำได้ไม่แต่ว่าคุณต้องมาเรียนอย่างนี้" (ผู้สำเร็จการอบรม 5)

"สังเกตว่า น้องเขาจะกล้าที่จะบอกประเมินว่าวิธีการปฏิบัติ แบบไหนที่ควรทำ แบบไหนที่ต้องหลีกเลี่ยง ให้กับทีม ทำให้ทีมทำงานได้มาตรฐานมากขึ้น" (หัวหน้าตึก 2)

"ในบางโอกาสที่ต้องขอให้อธิบายเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินและวิกฤต พอเรียกเขามาถ่ายทอดความรู้ เขาจะพูดได้น่าฟัง น่าเชื่อถือ รู้สึกได้เลยว่าเขาเปลี่ยนไปมาก" (หัวหน้าตึก 4)

"พี่พยายามผลักดันให้น้อง ๆ ที่จบหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง ได้แสดงศักยภาพของเขาในการสื่อสาร แบบผู้เชี่ยวชาญ ถ้ามีการเชิญ หรือสมัครไปถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย จะสนับสนุนให้ไป ซึ่งพวกที่ไปอบรมไปนำเสนองานวิจัยในเวทีต่าง ๆ ซึ่งพวกนี้เขาจะมีความสามารถ ลูกล้อลูกชน ในการตอบคำถาม แบบที่เราก็ยังตอบไม่ได้ (หัวหน้าตึก 1)

1.4 เป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ ผู้สำเร็จการอบรมฯ สามารถใช้ความรู้ ความสามารถในการดูแลผู้ป่วย เช่น การประเมินผู้ป่วย การทำหัตถการ ประเมินความเสี่ยงที่จะเกิดกับผู้ป่วย โดยมีเหตุผลตามหลักฐานเชิงประจักษ์ จนเป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังนี้

"เวลาเราทำหัตถการอะไร แพทย์ก็จะให้ความยอมรับเรามาก แล้วเขาก็รับรู้ว่าเราจบอันนี้มา เราก็น่าจะมีความชำนาญในเรื่องนี้ เนื่องจากแพทย์บางคนไม่ใช่แพทย์เฉพาะทางฉุกเฉิน (emergency physician)" (ผู้สำเร็จการอบรม 6)

"เรามีความรู้เพิ่มขึ้น เราก็แบบเหมือนมีข้อมูล มีข้อเสนอแนะว่าหมอมันควรจะอย่างนี้ดีไหม อะไรอย่างนี้ เหมือนปรึกษาร่วมกันกับหมอ หมอก็บอก.. พี่ก็มีข้อมูลนี่นา หมอเขาก็แบบหันมาฟังเราอะไรอย่างนี้ บางทีมันก็จะเป็นประโยชน์กับคนไข้มากขึ้น" (ผู้สำเร็จการอบรม 7)

"เวลาที่น้องที่ผ่านการอบรมแสดงความคิดเห็นสหสาขาวิชาชีพก็จะฟังมากขึ้น ซึ่งบางครั้งก็อาจจะไม่ให้ความเชื่อถืออะไรมากเท่าไร แต่น้องก็ทำได้ดีจนมีบางเคสทำจนได้รับคำชื่นชม" (หัวหน้าตึก 1)

"เราก็ใช้เหตุผลคุยกับหมอ เขาก็ยอมรับและเข้าใจ แต่ถ้าเกิดเป็นหมอสตาฟ เราอาจจะไม่ค่อยได้ไป ดิสโคปเวอร์ (discover) อะไรเขามาก ไม่ได้คุยเยอะ แต่เขาก็จะปล่อยเรา หมอจะไม่ต้องสั่งอะไรเยอะ หมอก็จะไว้ใจเรามากขึ้น" (ผู้สำเร็จการอบรม 4)

2. ผลลัพธ์ต่อผู้ป่วย

ผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงวิธีการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤตของผู้สำเร็จการอบรมว่า หลังจากสำเร็จการอบรม ผู้สำเร็จการอบรมให้การดูแลผู้ป่วยโดยใช้หลักการในการปฏิบัติการพยาบาล รวมถึงให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วย รวมทั้งผู้ป่วยได้รับบริการด้วยความรวดเร็ว และตรงกับปัญหาของผู้ป่วย ตามข้อมูลดังนี้

2.1 ผู้ป่วยได้รับการดูแลภายใต้หลักการและความปลอดภัย: ผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรฯ ได้นำความรู้ความสามารถมาให้การดูแลผู้ป่วยส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์ คือมีความปลอดภัยมากขึ้น เช่น การคัดกรองผู้ป่วย การดูแลผู้ป่วยเบื้องต้น การตัดสินใจและแก้ปัญหาในสถานการณ์โดยมีหลักการและเหตุผลจากข้อมูลดังนี้

"พอมีหลักสูตรนี้ มันก็ช่วยให้ด้านการทำงานแบบมีประสิทธิภาพมากกว่า เราก็ได้รู้หลักการที่ถูกต้องจริง ๆ เพราะบางคนก็ได้ความรู้มา เราก็ไม่คิดว่าหลักต้องเป็นหนึ่งสองสามแบบนี้ บางทีอาจจะมีการปรับเปลี่ยนในสถานการณ์เฉพาะหน้า แต่ผลลัพธ์ออกมาก็คือคนไข้ปลอดภัยมากกว่า" (พยาบาล 1)

"ผู้ป่วยปลอดภัยมากขึ้น ป้องกันไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อน...ถ้าอุบัติเหตุมาเราต้องเซฟอะไร อิมโมบีไลซ์ (immobilize) คนไข้ก่อน แล้วก็จัดการผู้ป่วยอย่างมีระบบ อย่างเช่นคนไข้ที่เหนื่อยมา ต้องทราบแล้วว่าเราต้องให้การช่วยเหลืออย่างไร" (พยาบาล 1)

"การดูแลผู้ป่วยก็จะมีสกิล (skill) ที่ดีมากขึ้น ผู้ป่วยระดับเลฟเวล (level) หนึ่ง สอง สาม ควรจะต้องมีการดูแลยังไงเบื้องต้นก่อนที่แพทย์จะเข้ามาแอปโพรท (approach) คนที่ได้รับผลประโยชน์ก็คือหนึ่งคนไข้แล้วยังไงคนไข้ก็ปลอดภัยก่อน" (พยาบาล 2)

2.2 ผู้ป่วยได้รับบริการด้วยความรวดเร็วและตรงกับปัญหาของผู้ป่วย จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้อธิบายไว้มีความสอดคล้องว่าผู้ป่วยได้รับการดูแลที่รวดเร็วขึ้น จากระบบงานที่เปลี่ยนแปลงจนคล่องตัว เนื่องจากสำเร็จการอบรมหลักสูตรฯ สามารถประยุกต์ความรู้ความสามารถที่ได้อบรมจากหลักสูตรฯมาใช้ในการวางแผนและจัดระบบการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลที่รวดเร็ว จากตัวอย่างข้อมูลดังนี้

"เขาหลังจากเรียนมานี่ เขาจะแม่นยำขึ้น ๆ ในเรื่องของการ แอสเซส (assess)..เขาก็เริ่มแน่นเรื่อง ไพรแมรี่เซอเวย์ (primary survey) และเซคเคิ้ลดารี่เซอเวย์ (secondary survey) เขาก็จะแม่นขึ้น คืออย่างน้อยมันก็ลดความเสี่ยง ได้หลายขั้นตอนพอสมควรไม่เสียเวลาในการที่ส่งผู้ป่วยผิดแผนก" (หัวหน้าตึก 4)

"การอบรมฯ ช่วยเพิ่มความรู้ การปฏิบัติการประเมินคนไข้ การจัดสรร จำแนกผู้ป่วย ระดับกลุ่มตามความเหมาะสม ระดับรุนแรง ระดับปานกลาง คืออยู่ในเลฟเวล (level) อะไรอย่างนี้ จำแนกผู้ป่วยได้ตรงมากขึ้น" (พยาบาล 1)

"ผู้รับบริการเขาก็จะมั่นใจในการมารับบริการที่เรา ที่นี่มันจะมีแบบใบคอมเม้นสีชมพู ด้วยก็จะได้รับบ่อย ๆ ว่าทำงานเร็ว ทำงานมีประสิทธิภาพ" (ผู้สำเร็จการอบรม 6)

"การคัดกรองผู้ป่วย บางทีมันอาจจะมีผู้ป่วยที่ไม่สมควรอยู่ที่โอพีดี (out patient department: OPD) เคสที่ไม่ส่งมาให้เรา เราจะลดการขนย้ายผู้ป่วยเพราะผู้ป่วยเขาไม่อยากไปโน่นไปนี่กลับไป-กลับมา ผู้ป่วยจะมีปัญหา เราเลยคุยกันว่า เอาอีเอสไอ (emergency severity index) ไปจับ ถ้าเกิดว่าผู้ป่วยความดันสูงระดับนี้ ถ้าพักที่คุณ 15 นาทีแล้ว มันไม่ลงนะ คุณส่งกลับมาหาเรา" (ผู้สำเร็จการอบรม 5)

3. ผลลัพธ์ต่อหน่วยงาน ผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรฯได้นำความรู้ความสามารถมาทำประโยชน์ให้แก่หน่วยงาน ด้วยการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่ตอบสนองการทำงานของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินที่ต้องการช่วยเหลืออย่างรีบด่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายประสานงานการส่งต่อผู้ป่วย จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังนี้

3.1 พัฒนาคุณภาพการพยาบาล ผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรฯได้นำประสบการณ์จากการอบรมมาพัฒนาคุณภาพการพยาบาล เช่น การวิจัย การทำโครงการพัฒนาคุณภาพงาน ทั้งยังสามารถปฏิบัติงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพทำให้สามารถดึงความรู้มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

*"เอาความรู้ที่ได้มา มาพัฒนาคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง ทำเป็นพวก CQI (continuous quality improvement) เช่นมีการทำงานวิจัยร่วมกับอาจารย์แพทย์อย่างนี้ เพื่อพัฒนาหน่วยงาน อย่างตอนนี้ก็มีโครงการที่เป็นออฟไลน์โปโตคอล (off- line protocol) เราออกรับอีเอ็มเอส (*emergency medical services: *EMS อย่างนี้ ออกไปที่นี่เราจะไม่มีแพทย์ออกไปด้วย ก็อย่างคนไข้ที่เป็นอย่างอนาไฟล์ ในคำสั่งออฟไลน์โปโตคอลเขาจะมีบอกเลยว่า ถ้าเป็นให้อะนารีดีน (adrenaline) ให้อย่างนี้ คือเราสามารถให้ได้โดยที่ไม่ต้องโทรคอนซัลท์ (consult) แพทย์ คือแพทย์ก็จะเซ็นกำกับตรงแผ่นตรงนั้นว่า คือโอเค ยอมรับได้อย่างนี้" (พยาบาล 5)*

"น้องเขาเป็นหัวหน้ากลุ่ม การบันทึกทางการพยาบาล ปัจจุบันมันมีปัญหาตอนที่บันทึกระหว่างการเดินทางบนรถพยาบาล ต้องดูแลคนไข้ตลอดเวลา ต้องเขียนบนรถมันก็สั่นสะเทือน บางทีก็ loss ไป ซึ่งเป็นปัญหาว่าเราไม่รู้ว่าบนรถพยาบาลนี้มีการดูแลคนไข้ ทำอะไรไปบ้าง ก็พัฒนาในเรื่องของการบันทึกคำในคอมพิวเตอร์ ซึ่งมันจะอ่านรู้เรื่อง การใช้คอมพิวเตอร์อันนี้ก็จะเหมือนสอดคล้องกันไปด้วย แต่ถ้าเขียน เขียนปุ๊บก็อ่านไม่รู้เรื่อง หรือไม่ได้เขียน บางทีก็ไม่ได้จัดเข้าแฟ้มอย่างนี้ เราก็จะพัฒนาในเรื่องนี้ พัฒนาโครงการ" (*หัวหน้าตึก* 8)

"หลังจากที่ไปเรียนกลับมานี้ ในเครือที่โรงพยาบาล.... ถูกวางเป็นโรงพยาบาลเป็นเอ็กเซลเร้น (excellent) เกี่ยวกับทรอม่า (trauma)ในภาคใต้ ก็คือโรงพยาบาลของเราเตรียมที่จะเป็นเอ็กเซลเร้นในด้านนั้น มีหมอเข้าร่วม ...แล้วก็มีส่งหนูไปเรียน ก็ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสร้างทรอม่าเซ็นเตอร์ (trauma center)" (ผู้สำเร็จการอบรม 2)

3.2 สร้างเครือข่าย ผู้จบหลักสูตรการอบรมทำงานร่วมกับทีมสุขภาพ และการสร้างเครือข่ายนับว่าเป็นสมรรถนะหนึ่งของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน เนื่องจากการปฏิบัติงานต้องอาศัยความร่วมมือทั้งในและนอกหน่วยงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ดังนี้

"มีเครือข่ายในการขอคำปรึกษา สอบถามว่าการปฏิบัติแบบนี้เป็นยังไง ขั้นตอนเป็นยังไงบ้าง ที่ไหนมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แล้วก็มีการมาปรับเปลี่ยนการทำงานหรือมีการประสานงาน เพื่อส่งต่อผู้ป่วยก็สามารถทำได้อย่างมีหลักการ" (หัวหน้าตึก 7)

"มีการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดทำแผนกู้ชีพ กรณีอุบัติเหตุหมู่ มีการร่วมกันกำหนดแผนซ้อมแผนระดับจังหวัด ระดับอำเภอ มีการทำงานกู้ชีพที่มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเขาจะให้บทบาทการทำงานของอีเอ็นพี (emergency nurse practitioner: ENP) มากขึ้น (ผู้สำเร็จการอบรม 7)

การอภิปรายผลการวิจัย

การประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตรเฉพาะทางสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติฉุกเฉิน พบว่าผู้สำเร็จการอบรม ได้นำความรู้ ความสามารถไปพัฒนาตนเองและหน่วยงานให้มีคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤต โดยผลลัพธ์ของหลักสูตรเฉพาะทางฯ ส่งผลต่อ ผู้สำเร็จการอบรม ผู้ป่วย และหน่วยงาน คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้สำเร็จการอบรม ทำให้ผู้สำเร็จการอบรม มีความมั่นใจและใช้หลักมาตรฐานในการปฏิบัติการพยาบาล มีภาวะผู้นำ กล้าถ่ายทอดความรู้ให้กับทีม และเป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ ผลลัพธ์ต่อผู้ป่วย ผู้ป่วยได้รับการดูแลภายใต้หลักการและความปลอดภัย ได้รับบริการด้วยความรวดเร็ว และตรงกับปัญหาของผู้ป่วย ส่วนผลลัพธ์ต่อหน่วยงาน ผู้จบการศึกษานำประสบการณ์จากการอบรมมาพัฒนาคุณภาพการพยาบาล และสร้างเครือข่ายเพื่อให้ผู้ป่วยฉุกเฉินและวิกฤติได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาดังกล่าวอธิบายได้ว่า หลักสูตรฯสามารถพัฒนาผู้เข้าอบรม ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฯ จากผลการวิจัย สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้สำเร็จการอบรม ผลลัพธ์เกิดขึ้นจากการส่งพยาบาลในหน่วยงานเข้ารับการอบรมในหลักสูตรเฉพาะทาง เป็นประโยชน์ต่อผู้สำเร็จการอบรม ผู้ป่วย และหน่วยงาน ซึ่งเหล่านี้เกิดตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของพยาบาลในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินและวิกฤติ หลังจากอบรมผู้สำเร็จการอบรมมีความมั่นใจ และใช้หลักมาตรฐานในการปฏิบัติการพยาบาล มีภาวะผู้นำ กล้าถ่ายทอดความรู้ให้กับทีมและเป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ การพัฒนา

สมรรถนะของผู้สำเร็จหลักสูตรฯ ซึ่งสมรรถนะที่เกิดขึ้นตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฯ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะหลักของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินของ กรองได อุณหสูต[11] ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การให้ความร่วมมือในการทำงาน การตัดสินใจ ภาวะผู้นำ วิเคราะห์ปัญหาและจัดการ การทำงานเป็นทีม และมีความรู้เฉพาะสาขา การศึกษาอบรมในหลักสูตรเฉพาะทางฯ ส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการอบรมมีการพัฒนาตนเองในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤตที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิต ผู้สำเร็จการอบรมได้ใช้ความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่อบรมจากหลักสูตรมาใช้ในการปฏิบัติและประเมินผู้ป่วยแต่ละรายมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการดูแลผู้ป่วยในแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินต้องการการช่วยเหลือที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การมีความมั่นใจและใช้หลักมาตรฐานในการปฏิบัติการพยาบาล จึงเป็นทักษะที่จำเป็น ดังนั้นการเข้าอบรมในหลักสูตรฯจึงช่วยให้พยาบาลสามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม[12-13] นอกจากนี้ ผู้สำเร็จการอบรมยังแสดงออกถึงภาวะผู้นำ ได้แก่ กล้าแสดงความคิดเห็น การนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้นำในทีมสุขภาพ เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ทีมและสามารถจัดการกับสถานการณ์ความเสี่ยงต่าง ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ มาลี คำคง และกิตติพร เนาว์สุวรรณ[14] ได้กล่าวถึงสมรรถนะที่สำคัญอย่างหนึ่งของพยาบาลแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน คือสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับทีม และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างความร่วมมือกับทุกฝ่าย ร่วมกับการเป็นโค้ช (coaching) แก่ผู้ป่วยและทีมสุขภาพ

ผลลัพธ์ต่อผู้ป่วย คือผู้ป่วยได้รับการดูแลภายใต้หลักการและความปลอดภัย ได้รับบริการด้วยความรวดเร็ว และตรงกับปัญหาของผู้ป่วย ผลการวิจัยในส่วนนี้ เกิดจากการที่ผู้สำเร็จการอบรมหลักสูตรฯ พัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะเฉพาะทางจนเกิดความมั่นใจ ปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีหลักการของการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินและวิกฤตส่งผลที่ดีต่อผู้ป่วย การปฏิบัติการพยาบาลของผู้สำเร็จการอบรมนี้ใช้สมรรถนะพยาบาลที่สอดคล้องกับสมรรถนะหลักของสภาการพยาบาล[15] ในเรื่องการมีความรับผิดชอบต่อผู้ป่วย คำนึงถึงประโยชน์ ความปลอดภัย และสิทธิประโยชน์ของผู้ป่วย นอกจากนี้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรในความสำคัญต่อทักษะในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม และทันเวลา โดยป้องกันอันตรายแก่ผู้ป่วย ต่อการสูญเสียชีวิต และอวัยวะ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้ป่วยนี้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยในการดูแลผู้ป่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน[14] ที่กล่าวถึงการดูแลผู้ป่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินระยะก่อนถึงโรงพยาบาลโดยการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินต้องมีการบริการรักษาพยาบาลฉุกเฉินที่รวดเร็ว ทันเวลาและมีประสิทธิภาพตั้งแต่จุดเกิดเหตุการดูแลระหว่างนำส่ง จนถึงโรงพยาบาลอย่างปลอดภัย เพราะการรักษาพยาบาลฉุกเฉินที่ล่าช้า จะส่งผลให้ผู้ป่วยฉุกเฉินเสียโอกาสในการรอดชีวิตทุกนาทีที่ผ่านไป การขนย้ายและการนำส่งโรงพยาบาลที่ไม่เหมาะสมจะทำอันตรายซ้ำต่อการบาดเจ็บ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ผู้สำเร็จการอบรมสามารถนำประสบการณ์จากการอบรมมาพัฒนาคุณภาพการพยาบาล และสร้างเครือข่ายเพื่อให้ผู้ป่วยฉุกเฉินและวิกฤติได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับวัตุประสงค์ของหลักสูตรฯ ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล ผู้สำเร็จการอบรมได้ประยุกต์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการเรียนนำมาพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำส่งผลให้เกิดคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและวิกฤต มีการพัฒนาหน่วยงาน โดยการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาหรือยังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ นำไปสู่การดูแลผู้ป่วยที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษา ที่พบว่า

ผู้สำเร็จการอบรมควรมีสมรรถนะการพยาบาลในด้านการสร้างมาตรฐาน และร่วมเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านการดูแลผู้ป่วย[2] นอกจากที่ยังดำเนินการพัฒนาคุณภาพการให้บริการผู้ป่วย เช่น การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CQI) เป็นต้น นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายเป็นกลยุทธ์ของการบริหารจัดการที่จะนำให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จ[16] ทั้งนี้ลักษณะการทำงานของพยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินเป็นการทำงานร่วมกับบุคลากรหลายฝ่ายและมีบุคคลเกี่ยวข้องจำนวนมาก การปฏิบัติงานต้องมีความยืดหยุ่น มีความเป็นมิตร มีความสามารถในการประสานความร่วมมือทั้งในและนอกหน่วยงานหรือนอกโรงพยาบาลได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ชัดเจน เกิดบรรยากาศที่ดี[11] ผู้สำเร็จการอบรมสามารถสร้างเครือข่ายระบบการดูแลสุขภาพร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสหสาขาวิชาชีพทำงานร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง โดยได้นำประสบการณ์จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้สำเร็จการอบรมสามารถทำงานเป็นทีมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะเป็นที่ยอมรับของสหสาขาวิชาชีพ แก้ไขปัญหาและให้การช่วยเหลือผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ[12]

ผลจากการวิจัยนำเสนอผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ที่สะท้อนถึงผลลัทธ์ที่สอดคล้องกับการจัดการบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน และมีความครอบคลุมในวัตถุประสงค์ของการจัดทำหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางฯ คือ แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉินและวิกฤติได้รับการดูแลที่ปลอดภัย ภายใต้การบริหารจัดการและสมรรถนะทางการพยาบาลของผู้จบหลักสูตร แต่ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรดังกล่าวขาดผลลัพธ์ในด้านการดูแลแบบองค์รวม โดยขาดผลลัพธ์การดูแลด้วยจิตใจ ทั้งนี้ในสถานการณ์ที่มีความวิกฤติ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ป่วยและญาติ ซึ่งการดูแลสภาพจิตใจในภาวะฉุกเฉินและวิกฤติจะสนับสนุนให้การดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินมีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้การหากพยาบาลมีทักษะในการจัดการสถานกาณ์ หรือการสื่อสารกับผู้ป่วยและญาติในสถานการณ์วิกฤติ หรือในภาวะโศกเศร้า จะทำให้เกิดหลักสูตรที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง[14]

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการประเมินผลโครงการจัดการอบรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบริบทของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติฉุกเฉิน นอกจากนี้อาจยังสามารถนำผลการวิจัยในแง่ผลลัพธ์ของหลักสูตรฯ ที่มีต่อผู้จบหลักสูตรไปใช้ในการประเมินสมรรถนะทางการพยาบาล ของพยาบาลในหน่วยงานฉุกเฉินต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการอบรมที่สามารถพัฒนาพยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติฉุกเฉินต่อไป

กิติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

เอกสารอ้างอิง

1. Office of Transport and Traffic Policy and Planning. An analysis report of traffic accidents by Ministry of Transport 2018 [Internet]. 2018 [cited 2020 Oct 2]. Available from: http://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PDF/2562 - 09/25620916 Accident%20 report2561%20a_OTP.pdf (in Thai)
2. Wongrottrai Y, Pongsathonviboon K, Bunyaphatkun P, Thummak S, Akkarawongvisit C. Competency evaluation of the trainees in the nursing specially in emergency nurse practitioner program of Navamindrathiraj University. Kuakarun Journal of Nursing 2019;26(1):153-69. (in Thai)
3. Suttineam U, Teerawatskul S, Vibulwong P. An evaluation of the nurse specialty program in emergency nursing Boromarajonani College of Nursing, Bangkok. Journal of Health and Nursing Research 2019;35(3):145-57. (in Thai)
4. Vibulwong P, Rittiwong T. Competency evaluation of the trainees in the emergency nurse training program at Boromarajonani College of Nursing Bangkok. Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok 2017;33(2):135-45. (in Thai)
5. Wongba C, Jongjaihan K. The evaluation of training the CHAMPION program applied by kirkpatrick approach. Journal of the Office of DPC 7 Khon Kaen 2012;19(1):27-38. (in Thai)
6. Inthong S, Harnyoot O. Competency of professional emergency nurse in community hospital Pathum Thani Province. EAU Heritage Journal Science and Technology 2014;8(2):202-15. (in Thai)
7. Wattradul D, Smuntavekin S. The effectiveness evaluation of stroke special nursing training program: the application of Kirkpatrick's model approach. Thai Journal of Cardio-Thoracic Nursing 2018;29(2):111-26. (in Thai)
8. Su WM, Osisek PJ. The revised bloom's taxonomy: implications for educating nurses. Journal of Continuing Education in Nursing 2011;42(7):321-7.
9. Miles MB, Huberman AM. Qualitative data analysis: an expanded sourcebook. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications; 1994.
10. Guba EG, Lincoln YS. Fourth generation evaluation. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc; 1989.
11. Uoonhasood K. Essential competency of emergency nurses in emergency nursing care. Journal of Emergency Care 2011;302:73-7. (in Thai)
12. Saephang C. Emergency nurses' competency in pain management of traumatic patients and related factors [Dissertation]. Songkla: Prince of Songkla University; 2017. (in Thai)

13. Narasan S, Saimai P. Trauma nursing. 1st ed. Bangkok: Ramathibodi Taxbook Program, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital Mahidol University; 2016. (in Thai)
14. Kumkong M. The importance of a continued training program in order to maintain and improve the competencies of the emergency room nurses. The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health 2014;1(1):77-84. (in Thai)
15. Thailand Nursing and Midwifery Council. Competency - based of bachelor degree, master degree, Ph.D. of nursing science, certificate of advanced practice nurses program and special nursing training program. Nonthaburi: Thailand Nursing and Midwifery Council; 2017. (in Thai)
16. Robbins SP, Coulte M. Management. 8th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall; 2012.